

Роман ЛЕХНЮК

кандидат історичних наук

старший викладач

кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3758-2019>

e-mail: roman.o.lekhniuk@lpnu.ua

**ПОСТАТЬ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО
В НЕОПУБЛІКОВАНИХ ФРАГМЕНТАХ
«СПОМИНІВ З МОГО ЖИТТЯ»
ОЛЕКСАНДРА БАРВІНСЬКОГО**

За мету статті поставлено на основі неопублікованих частин мемуарів Олександра Барвінського, відомого українського галицького консервативного політика та громадського діяча останньої чверті XIX – першої чверті XX ст., розкрити його погляд на діяльність митрополита Андрея Шептицького. Встановлено, що О. Барвінський надавав великого значення діяльності митрополита не лише в суто церковних, а й національно-політичних питаннях, що цілком відповідало політичним поглядам О. Барвінського й українського християнсько-суспільного руху, очільником якого він був, що відводили Греко-Католицькій Церкві як інституції та християнству як моральному фундаменту провідну роль у житті українського суспільства Галичини.

Показано, що О. Барвінський у мемуарах приділив увагу різним сюжетам із діяльності митрополита: історії власного знайомства з ним, їхнім розмовам про національні, політичні та культурні проблеми галицьких українців і роль Церкви в їхньому вирішенні, кадровій політиці А. Шептицького, його громадській та меценатській діяльності як джерелу популярності владики серед суспільства. З'ясовано, що найбільше уваги в мемуарах О. Барвінський присвятив критиці позиції митрополита за підтримку ідеї запровадження примусового celibату для греко-католицького духовенства в першій половині 1920-х років як шкідливої і для Церкви, і для всіх українців у Галичині за реалій міжвоєнної польської влади. Через зіставлення неопублікованих частин спогадів, листування з митрополитом, а також даних у контрольованій лідером християнських суспільників газеті «Руслан» встановлено, що в мемуарах О. Барвінський подає куди більш критичну оцінку діяльності А. Шептицького в першій чверті XX ст., аніж в інших наявних джерелах.

Ключові слова: Олександр Барвінський, Андрей Шептицький, Галичина, Греко-Католицька Церква, християнсько-суспільний рух.

Роль окремих осіб в історії завжди була й залишатиметься вагомюю. Чи визначальною – питання дискусійне, проте воно не заперечує попереднього твердження.

З огляду на це, при дослідженні будь-якої історичної епохи варто звертати увагу, крім загальніших політичних, культурних чи соціально-економічних процесів, на дії та погляди помітних історичних персоналій, зокрема на відносини між ними. Це стосується й історії Галичини першої чверті ХХ ст., коли світ переживав стрімкі зміни в усіх сферах. І не останню роль у сприянні чи протистоянні цим змінам відігравали конкретні люди.

У випадку Галичини в 1900–1944 рр. це, безумовно, митрополит Греко-Католицької Церкви (ГКЦ) Андрій Шептицький, на долю якого випало провести очолювану Церкву крізь буремні часи суспільної секуляризації та радикалізації і двох світових війн. Інша вагома постать, яка, хоч і не стала, як митрополит Андрій, символом епохи, проте відігравала в ній помітну роль – Олександр Барвінський – український консервативний політик, культурно-освітній та громадський діяч, педагог. Упродовж життя він був депутатом Галицького сейму (1894–1904), Палати послів (1891–1907) та Палати панів (1917–1918) Державної ради австрійської частини монархії Габсбургів – Цислейтанії. У 1918–1919 рр. – делегат Української Національної Ради, а з 9 листопада 1918 р. по 4 січня 1919 р. – державний секретар віросповідань і освіти в уряді Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Також О. Барвінський – активний популяризатор української історії, передовсім через видання серії «Руська історична бібліотека». А ще він фактично першим почав пропагувати термін «Україна-Русь» замість «Русь» (Чорновол, 2004, с. 31–32). Був він і одним з ініціаторів перетворення Літературного товариства ім. Шевченка на наукове та його головою у 1892–1897 рр.

Упродовж політичної та громадської кар'єри О. Барвінський велику увагу приділяв налагодженню відносин із вищими ерархами ГКЦ. Це можна пояснити насамперед його світоглядом, як і ідейними засадами очолюваного християнсько-суспільного руху, де клерикалізм був головним елементом. Це поняття активно використовували в публікаціях. Важливість клерикалізму неодноразово відстоювали в дискусіях з іншими в Галичині українськими ідейними середовищами та їхніми часописами. Християнські суспільники проголошували опору на християнську традицію у громадській діяльності, наполягали на потребі «християнізації» освіти, передовсім шкільної, виступали рішуче проти трактування релігії як приватної справи. Новочасні ідеології – соціалізм, лібералізм – вони вважали загрозою для християнського світогляду. Також критикували й націоналізм, який радикалізував суспільство і породжував, на їхню думку, «вузькоглядний шовінізм». Показовий приклад – стаття О. Барвінського, де він стверджував, що церковний обряд пріоритетніший за національність для української ідентичності, адже людина вже при хрещенні стає його частиною, тоді як національна свідомість формується впродовж життя (Лехнюк, 2019, с. 133).

З огляду на фундаментальне значення постаті як митрополита А. Шептицького, так і О. Барвінського для тогочасного українського політичного, національного й духовного життя, а також з огляду на вагому роль, яку консервативне християнсько-суспільне середовище, що його очолював О. Барвінський, відводило у власній ідейній платформі християнським засадам, актуальною є потреба дослідити, якими були особисті відносини між цими двома посталями. І перший крок на цьому шляху й мета цієї статті – проаналізувати характеристику постаті А. Шептицького в мемуарах О. Барвінського.

Незакінчені мемуари О. Барвінського – «Спомини з мого життя» – основа джерельної бази цього дослідження. Вони розкривають його погляди на чимало аспектів суспільно-політичного й культурного життя українців останньої чверті ХІХ – початку

XX ст. У них О. Барвінський відверто висловлює власну думку про багатьох відомих тогочасних українців, зокрема і митрополита Шептицького. «Спомини...» О. Барвінський розпочав писати ще до початку Першої світової війни. Тоді ж побачила світ їхня перша частина. Роботу над мемуарами О. Барвінський продовжив після відходу від активної політичної діяльності на початку 1920-х років. Край їй поклала смерть політика у грудні 1926 р. Ці мемуари за тематичним і змістовим наповненням є чи не найбільшим вмістилищем інформації про політичні, культурні й інші процеси в тогочасній Галичині. Рукопис налічує близько 6 000 аркушів із додатками (Винар, Гирич, 2004, с. 14). І це при тому, що О. Барвінський встиг довести розповідь лише до подій початку 1908 р. На сьогодні опубліковано значну частину рукопису – до подій 1898 р. Водночас велика кількість матеріалу залишається неопублікованою, а отже, й малознаною для дослідників. Зокрема, з огляду на те, що більшість дослідників постаті О. Барвінського чи загалом історії Галичини останньої чверті XIX – першої чверті XX ст. представляють Західну Україну, а неопубліковані рукописи «Споминів...» зберігаються у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка Національної академії наук (НАН) України в Києві.

Окрім безпосередньо «Споминів...» О. Барвінського, джерельною базою для статті стали пресові й епістолярні матеріали. Серед перших варто виділити праці, вміщені в газеті «Руслан», що виходила друком у Львові з 1897 р. по 1914 р. та була неофіційним органом християнсько-суспільного руху і на шпальтах котрої регулярно публікував власні тексти й сам лідер середовища О. Барвінський. Андрей Шептицький нерідко фігурував у випусках «Руслана», тож використання цього джерела дає змогу доповнити уявлення про особисті й публічні відносини митрополита з Олександром Барвінським. Цій ж меті слугує опрацювання приватного листування діячів. Листи митрополита Андрея до політика зберігаються у фонді 11 (Барвінські) відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (ЛННБУ), кореспонденція авторства О. Барвінського – у фонді 358 (Андрей Шептицький) Центрального державного історичного архіву у Львові (ЦДАЛУ).

Особисті відносини між А. Шептицьким та О. Барвінським, як і оцінка цими посталями один одного, наразі не ставали об'єктом окремого дослідження. Проте низка авторів звертала увагу на цей аспект у межах ширших студій. Досліджуючи різні етапи існування українського християнсько-суспільного руху в Галичині, Олена Аркуша (Аркуша, 2004) та Мар'ян Мудрий (Мудрий, 2004) аналізували відносини представників цього політичного середовища та його лідера з греко-католицьким духовенством загалом і вищими ґрафами зокрема. Стосункам між українськими галицькими світськими консервативними середовищами та вищими ґрафами ГКЦ, зокрема між християнсько-суспільним рухом та Андреем Шептицьким, присвячено статтю (Лехнюк, 2016) й окремі частини монографії (Лехнюк, 2019, с. 224–229) Романа Лехнюка. Також цей автор окремо дослідив образ митрополита на шпальтах газети «Руслан» (Лехнюк, 2015). Згадки про О. Барвінського фігурують і в деяких із численних наукових досліджень, присвячених постаті А. Шептицького. Неодноразово постає лідера християнсько-суспільного руху та його відносини з митрополитом присутні в ґрунтовній праці польської дослідниці Магдалени Новак (Magdalena Nowak) (Nowak, 2018, s. 385, 462, 466). Причини стриманого ставлення Андрея Шептицького до політичних проєктів християнсько-суспільного руху частково розкриває стаття Василя Расевича (Расевич, 2000).

Перш ніж перейти до аналізу образу А. Шептицького на сторінках мемуарів О. Барвінського, варто коротко розглянути, який образ їхніх відносин формують публічні тексти в «Руслані» й особисте листування. Газета християнсько-суспільного середовища схвально поставилася спочатку до номінування А. Шептицького Станіславівським єпископом 1899 р., а за короткий час – і митрополитом. Симпатії видавців «Руслана» викликали вже перші пастирські послання єпископа Андрея від 1 серпня 1899 р. до вірних («Перше слово пастиря») та духовенства («Наша програма») його єпархії, де владику закликав до спільної просвітницької та економічної праці задля розвитку українського суспільства, що було цілком співзвучно з ідеями О. Барвінського та його однодумців про вагому роль Церкви в житті й еволюції суспільства.

Симпатія до молодого єпископа особливо контрастує зі ставленням до тодішнього митрополита Юліана Куїловського, якого і Олександр Барвінський, і «Руслан» публічно критикували. По-перше, на відміну від попередника – Сильвестра Сембратовича – Юліан Куїловський не був політичним однодумцем християнських суспільників, а мав радше русофільські симпатії. По-друге, митрополит Куїловський був прихильником підходу, який передбачав пасивність духовенства у громадських справах, що ніяк не влаштувало активну українську громадськість, зокрема і її консервативний, християнсько-суспільний, напрям. Показова в цьому плані одна з передовиць у «Руслані», де анонімний автор (дуже ймовірно – сам О. Барвінський, який у ті роки дуже часто писав передовиці для своєї газети) порівнює названі вище пастирські послання єпископа А. Шептицького і послання митрополита Ю. Куїловського, який закликав духовенство «не забавляйтесь політикою», а займатися суто душпастирськими справами. На фоні таких тез митрополита, заклик тогочасного Станіславівського єпископа до активної співпраці вірних і духовенства у просвітніх та економічних справах зустріли куди більше прихильності (Станіславів, 1899, с. 1).

На контрасті з позицією Ю. Куїловського легко зрозуміти й той оптимізм, який висловлював «Руслан» у зв'язку з очікуваною номінацією А. Шептицького після смерті митрополита Куїловського 1900 р.: «... в тій хвилі сіяє надія, що небавом вже стане на чолі Руско католицької Церкви муж, що скріпить і забезпечить її підвалини, які старають ся підорвати з одного боку ті, що бажали би втрутити Русь в темряву схизми, а другі, що бажать з серця нашого вирвати всяку віру. Серед темряви тої, яка нині залягає Галицку Русь, сходить сонце надії, що своїм світлом розжене темряву і теплою огріє і покріпить серця руского народу...» (1700–1900, 1900, с. 1).

У наступні роки «Руслан» послідовно боронив митрополита Андрея перед частими нападками зі сторони русофілів, польської преси чи українських націонал-демократів та їхнього впливового часопису «Діло». Найпоказовіша історія зі статтею від 1 серпня 1908 р. тодішнього головного редактора «Діла» Лонгина Цегельського «Ad maiorem Poloniae gloriam». Її поява стала наслідком розпорядження митрополита, який обмежив можливість втручання парохам у справи інших парафій, щоб мінімізувати проблему перетворення частини священників на радше партійних активістів. Чимало представників світської інтелігенції сприйняли це як намагання владики «відірвати» духовенство від народу. Найгучнішою виявилася реакція Л. Цегельського, який заявив, що А. Шептицький нарешті скинув маску патріотизму й оприявнив свою правдиву сутність – такого собі Міцкевичевого Валленрода, якого поляки ввели до ГКЦ, щоб той зруйнував її зсередини (Цегельський, 1908, с. 1–2). У низці публікацій «Руслан» виступив із рішучим спростуванням звинувачень зі сторони редактора

«Діла», який після своєї статті втратив цю посаду (Напастанованс, 1908, с. 1; Сушко, 1908, с. 1).

Загалом образ митрополита Андрея на сторінках «Руслана» був майже винятково позитивний як у церковних, так і громадсько-політичних справах. Але це джерело не дає фактично жодної інформації про відносини між владикою і християнськими суспільниками, зокрема їхнім лідером О. Барвінським. Не набагато більше інформації розкриває й особисте листування між цими двома діячами. Ця кореспонденція витримана в дусі взаємної поваги і визнання заслуг один одного. Більш відвертими й емоційними були листи Олександра Барвінського, особливо від 25 квітня 1908 р., написаний незабаром після вбивства Мирославом Січинським намісника Галичини Анджея Потоцького (Andrzej Potocki). Він добре відображає бажання О. Барвінського, щоб в умовах усе більшого поширення радикалізму вищі єрархи, передовсім митрополит, відігравали головну роль у суспільстві: «... осміляюся сею дорогою висловити іменем усієї нашої родини якнайщиріше бажання, щоби Всевишній кріпив здоровле і сили В Ексцеленції [для] добра Руско-кат Церкви і народа особливо в тих трудних і сумних часах коли лише під проводом нашого Впр. Епископату може нарід наш дивинути ся з занепаду і відвернути ся від тої страшної пропасти, над якою опинив ся. В Ексцеленції і Преосв. Епископах наших покладаємо наші надії, що зволють згромадити під своїм свѣтлим прапором всіх здоровомислячих і вірних Христовій Церкві Русинів, щоби також спасти погибаючих і заблуканих» (ЦДІАЛУ-2, арк. 24–24 зв.). Відповіді митрополита на цей заклик О. Барвінський не одержав, як і активної підтримки своїх політичних починань.

Це породило в середовищі християнсько-суспільного руху навіть підозри та звинувачення на адресу митрополита Андрея. У листах до свого лідера члени християнсько-суспільного середовища неодноразово висловлювали невдоволення надпартійною позицією митрополита та його небажанням відверто, як колись робив С. Сембратович, підтримати їхнє політичне середовище. Найчастіше це безпідставно пояснювали його прихильністю до русофілів (ЛННБУ, 6 зв.). Реальна ж причина крилася в тому, що політичні позиції О. Барвінського та політичних організацій, які він очолював, – Католицько-руського народного союзу (заснованого 1896 р.), політичного товариства «Руська громада» (1901) чи партії «Християнсько-суспільний союз» (1911) – ставали щораз слабшими як через зовнішні, так і внутрішньо-організаційні причини (Лехнюк, 2019, с. 141–170). Хоча можна віднайти приклади особистої симпатії А. Шептицького до О. Барвінського і його ідей (наприклад, жаль із приводу відмови останнього балотуватися до парламенту 1911 р.) (Krochmal, 1998, s. 106), та в такій політичній ситуації збереження вагомих впливів Церкви в галицькому українському суспільстві, що було головною метою митрополита, вимагало налагодження відносин із провідною українською партією – націонал-демократичною.

Фрагменти «Споминів...» О. Барвінського, присвячені постаті А. Шептицького, у дечому доповнюють уже наведені сюжети з інших джерел, а подекуди вводять цілком нові з вельми несподіваними та різкими оцінками. Якщо брати до уваги неопубліковану на сьогодні частину мемуарів, то перша поява А. Шептицького на їхніх сторінках пов'язана з його діяльністю у статусі єпископа Станіславівського. У цьому разі О. Барвінський наводить уже згаданий сюжет із порівнянням пастирських послань А. Шептицького та Ю. Куїловського (ЛЛ-1, арк. 471–473). Критикуючи позицію тодішнього митрополита, він спочатку наводить відомий ще на момент пошуку кан-

дидата на заміну Сильвестрові Сембратовичу факт безуспішної підтримки кандидатури Перемишльського єпископа Костянтина Чеховича. А от далі подає інформацію, якої не виявлено в інших джерелах: що коли стала очевидною відсутність шансів у К. Чеховича, то О. Барвінський намагався сприяти номінації А. Шептицького, який зойно лиш обійняв єпископську кафедру у Станіславіві (ІЛ-1, арк. 474).

Проте в подальших згадках про А. Шептицького О. Барвінський вимальовує дещо інший його образ порівняно зі суцільним позитивом у «Руслані» чи зі сповненим взаємоповаги особистим листуванням. Перший приклад – події початку 1903 р., коли митрополит важко захворів, а водночас вирішувалася доля призначення нового пароха до вкрай важливої парафії при храмі Святої Варвари у Відні. З одного боку, О. Барвінський дуже хвилювався за стан здоров'я митрополита – так, що одержавши звістку про його вкрай важкий стан, не міг спати всю ніч (ІЛ-3, спр. 46, арк. 10). Із другого – водночас дізнався, що парафію отримає о. Іван Ших, який до цього обіймав парафію в Сучаві. Цю звістку сприйняв негативно, оскільки сподівався на успіх кандидатури о. Василя Левицького, бо вважав його більш досвідченим і краще підготовленим для такої відповідальної посади. У контексті ж о. Шиха О. Барвінський писав: «Се становище [пароха при храмі Святої Варвари], з котрого парохі виходили на владичі престоли, вважав я занадто важним і визначним, щоби воно діставалося першому-ліпшому сільському або маломіському приходникови» (ІЛ-3, арк. 44). На думку О. Барвінського, номінація о. Шиха могла ще й скомпрометувати митрополита, який у римському соборі Святого Петра при інших представниках духовенства та вірних о. Левицького «інсталював і запрягав на пароха» (ІЛ-3, арк. 10). Ймовірно, це було потрактовано як обіцянка саме віденської парафії, що тепер мала дістатися (і дісталася) іншому кандидатуві. Олександр Барвінський намагався завадити цьому призначенню, але ні звернення державних мужів, ні намагання залучити до цієї справи єпископа Чеховича успіхом не увінчалися (ІЛ-3, арк. 10, 44–45).

Паралельно з описом власних невдалих заходів щодо запобігання номінації о. Шиха й акуратної завуальованої критики такого рішення митрополита, О. Барвінський описує і перебіг його хвороби. Зокрема тривожиться, що у випадку смерті владики Церква та суспільство будуть «засуджені на провізорію о. Білецького, як у Станіславіві на о. Фацієвича» (ІЛ-3, арк. 12). До обох представників духовенства О. Барвінський ставився скептично, вважаючи їх русофілами.

У другій половині січня 1903 р. стан А. Шептицького погіршився настільки, що за повідомленнями преси став безнадійним. За цих обставин дійшло до випадку, який, з одного боку, демонструє загрозливість тогочасного стану здоров'я митрополита, а з другого – брак відповідальності в декого з тодішніх редакторів українських часописів. Олександр Барвінський пригадує, що 30 січня (за старим стилем) поширилася звістка, що митрополит продикував свій заповіт митратам Білецькому та Туркевичу. У тексті «Споминів...» не вказано точно, але, судячи з контексту, того ж дня, о пів на 6-ту вечора, до друкарні Владислава Шийковського (Władysław Szykowski), котра друкувала «Руслан» і якраз готувалася запустити друк наступного номера, принесли вже надруковану друкарнею Ставропігії звістку про смерть Андрея Шептицького. Представник редакції «Руслана» вирішив зателефонувати до собору Святого Юра, щоб перевірити правдивість інформації, і зустрів неназваного «поважного члена» Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ), який заявив, що і товариство одержало таку ж звістку (ІЛ-3, арк. 14). На принесеній новині була приписка почерком тодішнього редактора

«Діла» Євгена Левицького. Коли вже було надруковано кілька десятків примірників випуску «Руслана» із трагічною «новиною», вдалося таки potwierдити її неправдивість і зупинити друк (хоча кілька примірників уже встигли відправити по Львову і навіть на провінцію) (ІЛ-3, арк. 14–15). Зрештою виявилось, що вся ця історія була «жартом» когось, пов'язаного зі середовищем редакції «Діла». На думку Олександра Барвінського, «жартівником» був відомий своїми радикальними й антицерковними поглядами В'ячеслав Будзиновський (ІЛ-3, арк. 15). Детальніший розбір цієї історії свого часу зробила редакція «Руслана» (Злочинна містифікація, 1903, с. 4; Жартобливі редактори, 1903, с. 1).

Найбільше уваги постаті А. Шептицького О. Барвінський присвятив у фрагменті VIII частини «Споминів...», написаному у вересні–жовтні 1925 р. (датування в цьому випадку вкрай важливе, що стане очевидним далі). 26 сторінок 42-го зошита рукопису своїх мемуарів О. Барвінський присвятив винятково митрополитові Андрею – історії їхнього знайомства, аналізу його діяльності впродовж першої чверті ХХ ст., похвалі і значною мірою критиці.

Перший сюжет у цьому фрагменті – наведені О. Барвінським дані про юність майбутнього митрополита та мотиви, що спонукали його до зміни обряду й життєвого шляху загалом. Олександр Барвінський наводить слова колишнього шкільного товариша Андрея Шептицького – члена галицького Крайового відділу Домбського (ім'я не встановлено), – що вже в гімназійні роки той виявляв нахил до духовного стану (ІЛ-2, арк. 202). До цього шляху батьків – Яна Шептицького (Jan Szeptycki) та Софію Фредро (Zofia Fredro) – начебто спонукав і кардинал Владзімеж Чацкі (Włodzimierz Czacki) (ІЛ-2, арк. 202). Переказує також слова свого давнього товариша й організатора його виборчих кампаній о. Михайла Світенького про те, що одного разу княгиня Чарторийська зачитала йому (але не дала до рук) листа, у якому мовилося про складання молодим Шептицьким у часи університетських студій присяги, що «через Русь відновить Польщу» (ІЛ-2, арк. 203). Жодного коментаря щодо правдивості цієї історії О. Барвінський не дає.

Перша зустріч майбутнього митрополита й О. Барвінського відбулася, коли перший став ченцем у монастирі Святого Онуфрія у Львові. Політик зазначає, що на той момент уже 10 років товаришував із його батьком – графом Я. Шептицьким – попри розбіжності в політичних поглядах (граф належав до групи польських консерваторів, які зазвичай голосували в Галицькому сеймі проти внесених українцями законопроектів) (ІЛ-2, арк. 204). Із призначенням А. Шептицького ігуменом Онуфріївського монастиря 1896 р. його зустрічі з О. Барвінським стають регулярними. Основною темою дво- або тригодинних бесід були церковно-національні й національно-політичні питання. До того ж при обговоренні останніх ігумен Шептицький волів радше відмовчуватися, прислухаючись до думок співрозмовника (ІЛ-2, арк. 205). Олександр Барвінський відзначає бажання молодого монаха якомога краще пізнати український народ, його мову та звичаї, що справило на нього позитивне враження і спонукало, як уже зазначено, пропонувати кандидатуру Шептицького на митрополита після смерті Сембратовича і невдачі з кандидатурою єпископа Чеховича.

Олександр Барвінський зазначає, що номінування Андрея Шептицького єпископом прохолодно зустріла більшість української преси та політичних партій, за винятком його власного християнсько-суспільного руху, що підтверджують і цитовані вище статті з «Руслана». Далі політик простежує, як своєю активною душпастир-

ською, громадською та культурною діяльністю, участю в боротьбі за відкриття українського університету у Львові чи вже після Першої світової війни підтримкою українських державницьких змагань і поїздкою до Америки А. Шептицький здобував усе більше визнання та популярність в українському соціумі Галичини, зокрема описує повернення владики з російського заслання в 1917 р. чи з Америки в 1923 р. як «княжий тріумфальний в'їзд» (ІЛ-2, арк. 212). Серед заслуг митрополита О. Барвінський особливо виділяє заснований і щедро фінансований ним Національний музей у Львові (ІЛ-2, арк. 208–212).

З цього моменту починається і доволі об'ємна критика діяльності А. Шептицького. Перше, з чим не погоджувався О. Барвінський у його діяльності, – понадпартійність. Такий підхід він вважав допустимим для тих народів, які мають достатньо численну світську еліту: шляхту, інтелігенцію, вчених (поляків, чехів, угорців, німців чи хорватів). Але у випадку українців, на його думку, вищі церковні єрархи повинні бути не тільки духовними, а й національними провідниками, бо лише вони мають постійний доступ до владних кіл і монарха (ІЛ-2, арк. 206). А також тому, що за умов нестачі власної шляхти та браку досвідчених політиків саме єпископат є, фактично, природною елітою українського народу в Галичині (ІЛ-2, арк. 207–208). Пригадуючи численні розмови з єпископом, а згодом і митрополитом Шептицьким, О. Барвінський описує, як неодноразово переконував його в цьому. І наводив приклади, що навіть у народів, чия соціальна структура менше деформована, ніж в українців, церковні владики намагаються бути активними і в політичних питаннях. Як приклад наводить передвиборчі пастирські послання австрійських єпископів із порадами як і за кого голосувати чи не голосувати (ІЛ-2, арк. 207).

Окремо О. Барвінський критикує в мемуарах кадрові рішення митрополита, який, на його думку, «при всіх своїх великих здібностях і широких світогляді ... не мав щасливої руки в доборі людей на начальні й одвічальні становища, на котрі висував переважно людей з найнижших верств» (ІЛ-2, арк. 211). Як приклад наводить рішення про вибір крилошан митрополічої капітули, настоятелів духовної семінарії, Станіславівської і Перемишльської єпархії (а отже, непрямо критикує й постаті єпископів Григорія Хомишина та Йосафата Коциловського) і, звісно ж, рішення про призначення на парафію Святої Варвари у Відні о. Івана Шиха (ІЛ-2, арк. 211).

Ще більше незгоди з діями А. Шептицького О. Барвінський висловлює про період після встановлення польської влади у Східній Галичині. Найперше він вважає, що під тиском неприязного ставлення з боку як польської влади, так і папи Пія XI (Pius XI) (який раніше був Апостольським нунцієм у Варшаві, що, на думку О. Барвінського, суттєво вплинуло на його пропольську позицію), митрополит разом з єпископами недостатньо рішуче відстоював свою Церкву, обряд і народ перед Варшавою та Апостольським престолом (ІЛ-2, арк. 213).

Та центральним сюжетом у формуванні образу митрополита Андрея у власних мемуарах і найголовнішим об'єктом критики стала тема запровадження примусового celibату у ГКЦ, котра стала однією з домінантних і найконтроверсійніших, збурила українське суспільство в Галичині у першій половині 1920-х років.

Питання про запровадження заборони на одруження греко-католицьким священникам зародилося одночасно з унією. Його неодноразово піднімали упродовж XVII–XIX ст., зокрема під час Замойського (1720) та Львівського (1891) синодів ГКЦ, і щоразу воно натрапляло на рішучий опір. В останньому випадку намір митрополита

Сембратовича впровадити безшлюбність підвладного йому клиру провалилася навіть попри підтримку Ватикану й польських еліт Галичини на чолі з тодішнім намісником Казимиром Бадені (Заходи, 1925, с. 15–16). Знов ідея целібату набула розголосу в серпні 1918 р., коли А. Шептицький, який раніше не виявляв – принаймні публічно – зацікавлення цим питанням, оголосив у «Львівсько-архієпархіяльних відомостях», що протягом наступних 12 років половина місць у Львівській духовній семінарії буде зарезервована для тих слухачів, які зобов'язуються прийняти свячення в безшлюбному стані (Шептицький, 1918, с. 79–87). За рік, 20 вересня 1919 р., на Конференції греко-католицького єпископату у Львові було прийнято рішення відтепер висвячувати лише священників-целібсів (Кравчук, 1997, с. 62). Проте про це не було оголошено публічно. З огляду на відсутність у краї митрополита і несміливість Перемишльського єпископа Й. Коциловського впроваджувати настільки вагомому реформу, єдиним, хто взявся до реалізації рішення, став Г. Хомишин, який наступного року запровадив обов'язковий целібат у своїй єпархії.

Приводом ж до найгостріших дискусій і навіть скандальних подій стали дві події. Перша – видання 1924 р. заснованим з ініціативи єпископа Хомишина Товариством безженних священників ім. свящмч Йосафата анонімної брошури «Жонатий клир а безженство клиру» (Жонатий клир, 1924), де у відвертій, подекуди брутальній, формі обґрунтовано потребу впровадження безшлюбності духовенства. Друга – запровадження, слідом за Станіславівським єпископом, обов'язкового целібату владикою Й. Коциловським у Перемишльській дієцезії в січні 1925 р. Лише до середини року дискусії трохи вщухли з огляду на підписання та обговорення Конкордату між Польщею й Апостольським престолом, що відволікло увагу від питання целібату (Гентош, 2015, с. 35–50).

Пік протестів світської громадськості проти целібату припав на перші місяці 1925 р. після його запровадження в Перемишльській єпархії. У Львові було створено спеціальний комітет для організації віча-протесту, подібні виступи відбулися і в Станіславові та Тернополі. Високий рівень напруги демонструють обговорення всередині львівського комітету. Так, відомі священники о. Олександр Стефанович і о. Гавриїл Костельник називали дії єпископату (митрополит на той момент не запровадив целібату у Львівській архієпархії, але й не засуджував дій інших єпископів) «анархічною самоволею», що наражає народ і Церкву на катастрофу й деморалізує духовенство (ЦДІАЛУ-1, арк. 1–1 зв.). Віча відбулися 1 лютого в Перемишлі та 8 лютого у Львові й Станіславові. Найчисленішим стало львівське зібрання – до 2 000 учасників (за даними «Діла») (Проти латинщення, 1925, с. 3). Віча категорично засудили запровадження целібату, висловили вдячність одруженому духовенству за його роль в історії та закликали підготувати звернення до Апостольського престолу з протестом проти дій єрархів. Протести проти целібату відбулися і в сільській місцевості (ЦДІАЛУ-3, арк. 1).

Одним із найактивніших учасників антицелібатної кампанії був і О. Барвінський. Він оцінював проблему з тієї ж перспективи, що й інші політики та громадські діячі – національних, або ж народних, інтересів. Для нього священнича родина була непорушним фундаментом традиційного українського суспільства в Галичині (Барвінський, 1924). Він був головною постаттю в комітеті, готував протестне віче у Львові та керував більшістю його засідань (ЦДІАЛУ-1, арк. 1–6).

Усі ці перипетії й пристрасті знайшли відображення й на сторінках мемуарів О. Барвінського. У них він затято критикує ідею примусового целібату як таку, що суперечить традиції ГКЦ і завдасть непоправної шкоди не лише їй та духовенству, а

й загалом всьому українському суспільству (ІЛ-2, арк. 214–225). Також описує підготовку і проведення віч проти примусового запровадження celibату (ІЛ-2, арк. 218).

Користаючись добрими відносинами з митрополитом Шептицьким, О. Барвінський намагався переконати його в хибності celibатних починань, але безуспішно. Він цитує в «Споминах...» діалог із владикою щодо цієї справи: «Коли я перед роком (в серпні 1924 р.) звертав на послухання у митрополита его увагу на небезпеку, яка грозить нашій Руській Церкві, що змаганне владик до celibату викличе непотрібну боротьбу в нашій народі, сказав митрополит: “Ну, будемо боротись!”, на що я замітив: “Прошу Ексцеленції памятати, що та борба має два кінці!” і з тим розпрощався» (ІЛ-2, арк. 221).

Цей діалог демонструє, що не лише єпископи Хомишин і Коциловський, які відверто та прямолинійно намагалися впровадити примусовий celibат, а й митрополит був прихильником цієї ідеї. Про це свідчить і ще один фрагмент із мемуарів О. Барвінського. Він пише, що коли слухачі духовної семінарії у Львові не захотіли підписувати зобов'язання щодо прийняття celibату після закінчення навчання, то митрополит пригрозив замінити їх редемптористами (ІЛ-2, арк. 215). Як закид на адресу митрополита прочитуються й інформація про «цензурний закон», як його називає О. Барвінський, що з'явився в «Львівсько-Архієпархіяльних відомостях» у квітні 1925 р. і фактично позбавив невдоволене ідеєю примусового celibату духовенство пресового голосу в цій справі (ІЛ-2, арк. 218 зв.–219). Як приклад автор «Споминів...» наводить цитату з найважливішого церковного часопису «Нива», в одному з випусків якого було зазначено, що через цензуру в celibатному питанні доводиться вдаватися до узагальнень та аллюзій (ІЛ-2, арк. 223–224; Наше оправдання, 1925, с. 289–290).

Як один із наслідків celibатної «акції» єпископату, зокрема й митрополита, О. Барвінський називає не лише очевидне наростання суперечностей у суспільстві, зокрема між єрархами та загалом духовенства і вірних, а й зростання популярності американських пресвітеріанських та методистських Церков, Української Автокефальної Православної Церкви чи симпатиків російського православ'я поміж залишків галицьких москвофілів (ІЛ-2, арк. 221).

Підсумком дискусій щодо celibату в 1925 р. О. Барвінський вважає падіння здобутої попередніми заслугами популярності А. Шептицького в українському суспільстві в Галичині. Внаслідок цього митрополит, на думку політика, «відчув нараз свою самотність і відчуження від укр. суспільности та укр. національно-політичних і культурних товариств» (ІЛ-2, арк. 217). Під впливом цих драматичних подій О. Барвінський емоційно закінчує останній фрагмент мемуарів, присвячених А. Шептицькому: «Надії покладані на велику популярність митрополита Шептицького, его могутний вплив і на церковне зєдинення Придніпрянців з Наддністрянцями змарніли й розвіялися, а виринає мара занепаду сего найкріпшого заборолла нашої народности, руської Церкви й обряду й єї запропашення» (ІЛ-2, арк. 225).

Образ митрополита А. Шептицького на сторінках «Споминів з мого життя» О. Барвінського вийшов куди більш контрверсійний і негативний, аніж той, що можна сформулювати лише на основі приватного листування чи публічних висловлювань у пресі. Наскільки він реалістично відображає всю історію стосунків двох видатних діячів і ставлення О. Барвінського до митрополита? Можна припустити, що лише частково. Бодай з огляду на важливість моменту написання частини «Споминів...», присвяченої дискусіям навколо celibату. Ці, на час написання мемуарів дуже свіжі

в пам'яті події, безперечно, неабияк вплинули на той образ А. Шептицького, який О. Барвінський формував на сторінках спогадів. І він навряд чи відповідає ставленню до митрополита впродовж усього часу їхнього знайомства – аж до смерті О. Барвінського наприкінці 1926 р. Оцінки О. Барвінського та їхні мотиви, очевидно, суб'єктивні. Наприклад, щодо celibату єпископи та митрополит мали власні підстави прагнути (хай і в різній формі та з різною мірою наполегливості) запровадження примусового celibату для духовенства, наприклад, вкрай складне за умов ворожої ГКЦ польської влади матеріальне становище священників. Також священники-целєбси найкраще відповідали намірам митрополита активізувати місіонерську діяльність для поширення унії на Схід.

І А. Шептицький, і О. Барвінський однаково сильно хотіли лише найкращого своїй Церкві та своєму народу. Багато в чому їхні бачення, як досягнути цього, збігалися, а в дечому – різнилися, що природно. Але що не викликає жодного сумніву, так це їхня щирість у власних починаннях. Оскільки предметом аналізу є перш за все «Спомини...» О. Барвінського, то варто наостанок зачитувати ще один фрагмент, який демонструє, як їхній автор розумів власний обов'язок у національних і церковних питаннях: «... при різних нагодах уважав я християнським і народним та горожанським обов'язком, звертати бачність наших Владик на недостачі і недомоги в нашій Церкві, обряді і суспільності ... представляти все те в приличний, чемний спосіб, але по щирій, хочби як гіркій правді. Але, як пок[ійний] Єп[ископ] Чехович мені щиро сказав: “митрополит Вас дуже респектує, але Вас не любить”» (ІЛ-2, арк. 224). Остання фраза походить із часів задовго до celibатної дискусії, адже єпископ Чехович помер невдовзі після зайняття Перемишля російськими військами – у квітні 1915 р. З огляду на численні суперечності, що виникають при спробі відтворити відносини А. Шептицького з О. Барвінським та їхнє ставлення один до одного, слова «респектує, але Вас не любить» видаються логічним поясненням дисонансу між публічними і приватними джерелами з цього питання, а також органічним доповненням до різноманітних політичних чинників, котрі також унеможливили тісну співпрацю між цими постатями.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1700–1900. (1900, 1 (14) жовтня). *Руслан*, 222, 1.

Аркуша, О. (2004). Український християнсько-суспільний рух у Галичині на початку ХХ століття: політичне товариство «Руська громада». *Шляхами історії. Науковий збірник історичного факультету ЛНУ ім. Івана Франка. На пошану професора Костянтина Кондратюка*, 63–99.

Барвінський, О. (1924, 14, 21 вересня). Образець священничого подружжя. *Український голос*, 37–38.

Винар, Л., Гирич, І. (2004). Вступне слово. *Барвінський О. Спомини з мого життя*, 1, 11–14.

Гентош, Л. (2015). *Митрополит Шептицький 1923–1939: випробування ідеалів*. Львів.

Герасимович, М. (8 березня 1901). [Листи до О. Г. Барвінського]. *Львівська національна наукова бібліотека ім. Стефаника. Відділ рукописів*, ф. 11 (Барвінські), спр. 886, 53 арк.

Жартобліві редактори. (1903, 23 січня (5 лютого)). *Руслан*, 18, 1.

- Жонатий клир а безженство клиру. (1924). Станиславів.
- Заходи коло введення целібату в нашім духовенстві. (1925). Львів.
- Злочинна містифікація. (1903, 21 січня (3 лютого)). *Руслан*, 16, 4.
- ІЛ-1:** Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (ІЛ), відділ рукописів, ф. 135 (Барвінський О. Г.), спр. 39, арк. 474.
- ІЛ-2:** ІЛ, відділ рукописів, ф. 135 (Барвінський О. Г.), спр. 43, арк. 202–225.
- ІЛ-3:** ІЛ, відділ рукописів, ф. 135 (Барвінський О. Г.), спр. 46, арк. 10–45.
- Кравчук, А. (відп. ред.). (1997). *Конференції Архисреїв Української Греко-католицької Церкви (1902–1937)*. Львів.
- Лехнюк, Р. (2015). Газета «Руслан» як джерело до вивчення середовища Католицького русько-народного союзу (1896–1901 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*, 1(1), 150–159.
- Лехнюк, Р. (2016). «Лише під проводом нашого ВПр. Єпископату може нарід наш двигнути ся з занепаду»: взаємини представників українського християнсько-суспільного руху з вищими ієрархами Греко-католицької церкви в Галичині на початку ХХ століття. *Історія релігій в Україні: науковий збірник світлій пам'яті професора Ярослава Дашкевича (1926–2010)*, 1, 483–496.
- Лехнюк, Р. (2019). *На порозі модерного світу. Українські консервативні середовища в Галичині в першій чверті ХХ століття*. Львів.
- ЛННБУ:** Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф. 11, спр. 886, арк. 6 зв.
- Мудрий, М. (2004). Рукописні джерела до історії Християнсько-суспільного союзу в Галичині. *До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя*, 1, 421–440.
- Напастановане руско-католицького єпископату. (1908, 9 (22) серпня). *Руслан*, 180, 1. Наше оправдання. (1925, вересень). *Нива*, 9, 289–293.
- Проти латинщення церкви. (1925, 10 лютого). *Діло*, 30, 3.
- Расевич, В. (2000). Митрополит Андрей (Шептицький) і проблема національно-політичної консолідації українців (1900–1918 роки). *Ковчег. Науковий збірник з церковної історії*, 2, 212–223.
- Станиславів і Львів. (1899, 21 жовтня (2 листопада)). *Руслан*, 237, 1.
- Студинський, К. (1891–1905). [Листи до О. Г. Барвінського]. *Львівська національна наукова бібліотека ім. Стефаника. Відділ рукописів*, ф. 11 (Барвінські), спр. 2483, 99 арк.
- Сушко, О. (1908, 8 (21) серпня). Чи «Ad maiorem Poloniae gloriam»? *Руслан*, 179, 1.
- ЦДІАЛУ-1:** Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України), ф. 309 (Наукове товариство ім. Шевченка, м. Львів), оп. 1, спр. 2574, 18 арк.
- ЦДІАЛУ-2:** ЦДІАЛ України, ф. 358 (Андрей Шептицький), оп. 1, спр. 214, 254 арк.
- ЦДІАЛУ-3:** ЦДІАЛ України, ф. 408 (Греко-католицький митрополичий ординаріат, м. Львів), оп. 1, спр. 53, 9 арк.
- Цегельський, Л. (1908, 14 (1) серпня). Ad maiorem Poloniae gloriam. *Діло*, 182, 1–2.
- Чорновол, І. (2004). Тягар прагматизму, або Олександр Барвінський у світлі сучасності. *Барвінський О. Спомини з мого життя*, 1, 17–35.
- Шептицький, А. (1918, 31 серпня). О вихованю питомців і євангельських радах. *Львівсько-Архієпархіяльні відомости*, 5, 79–87.

Krochmal, A. (ed.). (1998). *Czechowicz Konstantyn: korespondencja greckokatolickiego biskupa przemyskiego z lat 1897–1914*. Przemysł.

Nowak, M. (2018). *Dwa światy. Zagadnienie identyfikacji narodowej Andrzeja Szepetyckiego w latach 1865–1914*. Gdansk.

REFERENCES

- 1700–1900. (1900, Zhovten 1 (14)). *Ruslan* (in Ukrainian).
- Arkusha, O. (2004). Ukrainyskyi khrystyiansko-suspilnyi rukh u Halychyni na pochatku XX stolittia: politychne tovarystvo «Ruska hromada». *Shliakhamy istorii. Naukovi zbirnyk istorychnoho fakultetu LNU im. Ivana Franka. Na poshanu profesora Kostiantyna Kondratiuka*, 63–99 (in Ukrainian).
- Barvynskiy, O. (1924, Veresen 14, 21). *Obrazets sviashchenychoho podruzhia. Ukrainyskyi holos*, 37–38 (in Ukrainian).
- Vynar, L., & Hyrych, I. (2004). *Vstupne slovo. Barvynskiy O. Spomyny z moho zhyttia, I*, 11–14 (in Ukrainian).
- Hentosh, L. (2015). *Mytropolyt Sheptytskyi 1923–1939: vyprobuvannia idealiv*. Lviv (in Ukrainian).
- Herasymovych, M. [Lysty do O. H. Barvinskoho]. *Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. Stefanyka. Viddil rukopysiv*, f. 11 (Barvynskiy), spr. 886, 53 ark (in Ukrainian).
- Zhartoblyvi redaktory. (1903, Sichen 23 (Liutyi 5)). *Ruslan*, 18, 1 (in Ukrainian).
- Zhonatyi klyr a bezzhenstvo klyru. (1924). Stanyslaviv (in Ukrainian).
- Zakhody kolo vvedennia tselibatu v nashim dukhovenstvi. (1925). Lviv (in Ukrainian).
- Zlochynna mistyfikatsiia. (1903, Sichen 21 (Liutyi 3)). *Ruslan*, 16, 1 (in Ukrainian).
- Institut literatury im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy (IL), viddil rukopysiv, f. 135 (Barvynskiy O. H.), spr. 39, 474 ark. (in Ukrainian).
- IL, viddil rukopysiv, f. 135 (Barvynskiy O. H.), spr. 43, ark. 202–225 (in Ukrainian).
- IL, viddil rukopysiv, f. 135 (Barvynskiy O. H.), spr. 46, ark. 10–45 (in Ukrainian).
- Kravchuk, A. (Ed.). (1997). *Konferentsii Arkhyiereiv Ukrainskoi Hreko-katolytskoi Tserkvy (1902–1937)*. Lviv (in Ukrainian).
- Lekhniuk, R. (2015). *Hazeta «Ruslan» yak dzherelo do vyvchennia seredovysheha Katolytskoho rusko-narodnoho soiuzu (1896–1901 rr.)*. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istoriiia, I(1)*, 150–159 (in Ukrainian).
- Lekhniuk, R. (2016). «Lyshe pid provodom nashoho VPr. Epyskopatu mozhe narid nash dvyhnuty sia z zanepadu»: vzaiemny predstavnkyiv ukrainskoho khrystyiansko-suspilnoho rukhu z vyshchymy ierarkhamy Hreko-katolytskoi tserkvy v Halychyni na pochatku XX stolittia. *Istoriiia relihii v Ukraini: naukovi zbirnyk svitlii pamiati profesora Yaroslava Dashkevycha (1926–2010)*, 1, 483–496 (in Ukrainian).
- Lekhniuk, R. (2019). *Na porozhi modernoho svitu. Ukrainski konservatyvni seredovysheha v Halychyni v pershii chverti XX stolittia*. Lviv (in Ukrainian).
- Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. Viddil rukopysiv, f. 11, spr. 886, ark. 6 zv. (in Ukrainian).
- Mudryi, M. (2004). *Rukopysni dzherela do istorii Khrystyiansko-suspilnoho soiuzu v Halychyni. Do dzherel. Zbirnyk naukovykh prats na poshanu Oleha Kupchynskoho z nahody yoho 70-richchia, I*, 421–440 (in Ukrainian).

- Napastnovanie rusko-katolytskoho yepyskopatu. (1908, Serpen 9 (22)). *Ruslan*, 180, 1 (in Ukrainian).
- Nashe opravdannya. (1925, Veresen). *Nyva*, 9, 289–293 (in Ukrainian).
- Proty latynshchennia tserkvy. (1925, Liutyi 10). *Dilo*, 30, 3 (in Ukrainian).
- Rasevych, V. (2000). Mytropolyt Andrei (Sheptytskyi) i problema natsionalno-politychnoi konsolidatsii ukraintsiv (1900–1918 roky). *Kovchek. Naukovyi zbirnyk z tserkovnoi istorii*, 2, 212–223 (in Ukrainian).
- Stanyславiv i Lviv. (1899, Zhovten 21 (Lystopad 2)). *Ruslan*, 237, 1 (in Ukrainian).
- Studynskyi, K. (1891–1905). [Lysty do O. H. Barvinskoho] *Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. Stefanyka. Viddil rukopysiv*, f. 11 (Barvinski), spr. 2483, 99 ark. (in Ukrainian).
- Sushko, O. (1908, Serpen 8 (21)). Chy «ad maiorem Poloniae gloriam»? *Ruslan*, 179, 1 (in Ukrainian).
- Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv (TsDIAL Ukrainy), f. 309 (Naukove tovarystvo im. Shevchenka, m. Lviv), op. 1, spr. 2574, 18 ark. (in Ukrainian).
- TsDIAL Ukrainy, f. 358 (Andrei Sheptytskyi), op. 1, spr. 214, 254 ark. (in Ukrainian).
- TsDIAL Ukrainy, f. 408 (Hreko-katolytskyi mytropolychy ordynariat, m. Lviv), op. 1, spr. 53, 9 ark. (in Ukrainian).
- Tsehelskyi, L. (1908, Serpen 14 (1)). Ad maiorem Poloniae gloriam. *Dilo* (in Ukrainian)
- Chornovol, I. (2004). Tiahar prahmatyzmu, abo Oleksandr Barvinskyi u svitli suchasnosti. *Barvinskyi O. Spomyny z moho zhyttia*, 1, 17–35 (in Ukrainian).
- Sheptytskyi, A. (1918, serpen 31). «O vykhovaniu pytomtsiv i evanhelskykh radakh». *Lvivsko-Arkhieparkhialni vidomosti*, 5, 79–87 (in Ukrainian).
- Krochmal, A. (Ed.). (1998). *Czechowicz Konstantyn: korespondencja greckokatolickiego biskupa przemyskiego z lat 1897–1914*. Przemysł (in Polish).
- Nowak, M. (2018). *Dwa światy. Zagadnienie identyfikacji narodowej Andrzeja Szeptyckiego w latach 1865–1914*. Gdansk (in Polish).

Roman LEKHNIUK

PhD (History)

Senior Lecturer of the Department of History

Museum Studies and Cultural Heritage

Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3758-2019>

e-mail: roman.o.lekhniuk@lpnu.ua

**THE METROPOLITAN ANDREI SHEPTYTSKY
FIGURE IN UNPUBLISHED FRAGMENTS
OF «MEMORIES FROM MY LIFE»
BY OLEKSANDR BARVINSKY**

The purpose of the article is, based on unpublished parts of the memoirs of Oleksandr Barvinskyi, a well-known Ukrainian Galician conservative politician and public figure of the last quarter of the 19th – the first quarter of the 20th century, to reveal his view on

the activities of Metropolitan Andrey Sheptytsky. It has been established that Barvinsky attached great importance to the activity of the metropolitan not only in purely ecclesiastical matters but also in national and political ones. This fully corresponded to the political views of Barvynskyi and the Ukrainian Christian social movement led by him, which assigned the Greek Catholic Church as an institution and Christianity as a moral foundation a leading role in the life of Ukrainian society in Galicia.

It is shown that in his memoirs, O. Barvynskyi paid attention to various subjects of the metropolitan's activities: the story of his acquaintance with him, their conversations about the national, political, and cultural problems of Galician Ukrainians, and the role of the church in solving them, Andrey Sheptytsky's personnel policy, his social and philanthropic activities as a source of popularity among society. It was found out that Oleksandr Barvinsky devoted most of his attention to Andrey Sheptytsky in his memoirs criticizing the position of the metropolitan for supporting the idea of introducing forced celibacy for the Greek Catholic clergy in the first half of the 1920s as harmful both for the church and for all Ukrainians in Galicia during the interwar Polish authorities. By comparing the unpublished parts of Barvinsky's memoirs, his correspondence with the metropolitan, as well as in the «Ruslan» newspaper controlled by the leader of Christian social movement, it was established that in his memoirs Oleksandr Barvinsky presents a much more critical assessment of Andrey Sheptytsky's activities in the first quarter of the 20th century than in other available sources.

Keywords: Oleksandr Barvinsky, Andrey Sheptytsky, Galicia, Greek Catholic Church, Christian social movement.